

УДК 619:618.44/.5:636,1:612.621

СТАН ЯЄЧНИКІВ КОБИЛ ПРОТЯГОМ СТАТЕВОГО ЦИКЛУ

Ю. Д. Подвалюк, аспірант, А. Й. Кравський, професор
 podvaluyk@gmail.com
 Сумський національний аграрний університет

Відомо, що розміри і форма яєчників у кобил змінюються залежно від наявності та кількості і розмірів функціональних утворень, жовтих тіл і фолікулів протягом статевого циклу та вагітності, а також змін структур, викликаних хворобами. У кобил, на відміну від самок продуктивних тварин інших видів, статеві залози покриті щільною фіброзною та серозною оболонками, що ускладнює визначення змін морфологічного стану і діагностику хвороб трансректальним методом.

З метою визначення стану яєчників у кобил встановлювали довжину, ширину і товщину гонад (інтегральні показники розмірів статевих залоз (ІПРГ)). ІПРГ встановлювали шляхом додавання їх величин з похибкою $\pm 0,5$ –1 см. Подібний методичний підхід спрощував статистичний підрахунок і враховував те, що зазначені три проміри пов'язані між собою і можуть змінюватись залежно від стану гонад за розвитку фізіологічних (фолікулогенез, лютеогенез) та патологічних процесів.

Інтегральний показник (ІП) розмірів яєчників був найбільшим протягом статевої охоти і знаходився у межах 16,3–18,0 см, а на 3–5, 14–16 і на 17–18 добу статевого циклу він зменшувався на 3–4 см.

Встановлено, що на початку статевої охоти ІП розмірів яєчників становив $16,3 \pm 0,7$ см (13–19 см) (за довжиною, шириною і товщиною вони були від $6 \times 4 \times 3$ до $9 \times 5 \times 5$ см). Слід відмітити, що яєчники мали форму неправильно бобовидну, горбкувату поверхню, на якій нечітко контурували фолікули, а розмір їх визначити було неможливо через нечітку конфігурацію країв.

У середині статевої охоти ІП розмірів яєчників складав $17,0 \pm 0,6$ см (15–20 см). Їх довжина, ширина і товщина коливалася від $6 \times 5 \times 4$ до $9 \times 6 \times 5$ см. Яєчники були грушоподібної форми, а домінуючий фолікул мав тугу флукутацію та діаметр від 1,5 до 4,5 (в середньому $3,0 \pm 0,3$) см.

У кінці статевої охоти перед овуляцією форма статевих залоз змінювалась і ставала кулеподібною. Розміри яєчників знаходилися у межах 15,5–19,5 ($18,0 \pm 0,7$) см. Графові міхурці характеризувалися пружною флукутацією та мали діаметр $3,4 \pm 0,3$ ($3,0$ – $4,5$) см.

На 3-ю добу статевого циклу у 50 % кобил яєчники набували неправильно бобоподібної форми. У місці збільшення пальпувалися пружно-еластичної консистенції округлої форми утворення, що свідчило про наявність жовтих тіл, які на поверхні статевих залоз не контурували. Значення ІПР яєчників у цих тварин складало від 15,5 до 17 ($16,2 \pm 0,5$) см. У решти самок на 4 і 5-у добу циклу значення ІПР статевих залоз знаходилось у межах 13–15 ($14,0 \pm 0,6$) см. Проте консистенція жовтих тіл у цих кобил була щільною і майже не відрізнялася від паренхіми. У середньому на 3–5-у добу після овуляції значення ІПР яєчників складало $15,0 \pm 0,7$ ($8 \times 4,5 \times 4,5$) см.

На 14–16-у добу після овуляції форма статевих залоз ставала бобоподібною. На їхній поверхні жовті тіла не промачувались, оскільки їх консистенція була подібною до тканини яєчників. Разом з цим, значення ІП розмірів яєчників становило $14,0 \pm 0,6$ ($12,0$ – $15,5$) см (мінімальні та максимальні показники були $5 \times 4 \times 3$ – $7 \times 4,5 \times 4$ см).

На 17–18-у добу статевого циклу форма та консистенція гонад майже не змінювалась. Жовті тіла не пальпувались. Протягом зазначеного терміну значення ІП розмірів статевих залоз складало $14,4 \pm 0,6$ ($12,5$ – $16,0$) ($6 \times 3,5 \times 3$ – $7 \times 5 \times 4$) см.

Протягом 3–18-ї доби статевого циклу поверхня яєчників була горбкуватою, що лише ймовірно вказувало на наявність в їхній паренхімі везикулярних фолікулів та жовтих тіл.

Отже, упродовж статевого циклу показники яєчників, які характеризували стан фолікуло-лютеогенезу змінювались: протягом статевої охоти значення ІП їхніх розмірів внаслідок зростання діаметра фолікулів збільшувалось, що призводило до зміни форми — з неправильно-бобовидної до кулеподібною; на 3–5-у добу форма статевих залоз ставала неправильно бобовидною, а на 4–16-у і 17–18-у добу — бобовидною при зменшенні у ці терміни ІПРЯ, що було зумовлено атрезією крупних фолікулів. Жовті тіла пальпувались у всіх тварин, які обстежувались на 3-ю добу статевого циклу, водночас на 4–5-у добу їх консистенція майже не відрізнялась від паренхіми статевої залози, а в інші терміни (14–18-у добу) — вони не пальпувались. Кількість везикулярних фолікулів і жовтих тіл цим методом визначити було не можливо.